

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputatio || excellentium. D. doctoru[m] Iohannis Eccij &
|| Andre[a]e Carolostadij q[uae] cepta est Lipsi[a]e ||
XXVII. Iunij. An. M.D.XIX.**

**Eck, Johannes
Karlstadt, Andreas**

[Erfurt], 1519

VD16 E 320

XXviiij: Junij. hora. 7. antemeridiana

urn:nbn:de:hbz:466:1-32477

gelo laborasse ne cōtra id qd supius dixerat sibi aliquid dare videret Nec grās sine se vt liberū seruet arbitri: testis est aptissimus. et sacre scripture luculentus interpres et grās laborasse et apostoliū. qre lib: arb: sua nō frustra a cōtuitate. ¶ Ad quartū dixit se Eckius responsurū postero die qm̄ hora tam erat adiecta Carosta: hac ratione se obmisisse auctoritates e sacris non adductas quia sequenti die locus argumentandi sibi debebat Respondit Eckius nisi responderet. se abiturum victum.

Xvij. Junij. hora. 7. antemeridiana

¶ Dominus doctor Eckius admittit qd Caroloftadius respondeat.

Responsio Caroloftadij.

Ecclesiasticus

¶ Ad primū respondeo p aduerbiū non. et lectorē ad prius dicta remitto cetera qd dñs Eckius de auctoritate Ecclesiasticus: 15. que est si volueris mandata cōseruare. Cōseruabunt te. plerāq; inculcat. elegans responsio est apud Augusti de grā et lib: arbitri: c. 15. per gratiā (inquit) fit tam magna voluntas vt possit implere diuina mādāta que voluerit Ad hoc em̄ valet qd scriptū est Si volueris cōseruabis mādāta. et. c. 16. deniq; ait idem August: ipse idem qui dixit Si volueris cōseruabis mandata in eodem libro. c. 22. dicit Quis dabit os meo Custodiā et sup labia mea signaculū certū Ne forte cadam ab eo et lingua mea perdat me Cum q̄ verū sit qd dixit si volueris cōseruabis mandata. quare nam querit os suo dari custodiā Et paulo inferius idē August: ait si volueris cōseruabis mandata certum est nos mandata seruare si volumus sed quia preparat voluntas a dño ab illo petendū est vt velimus. quantū sufficit vt vos lendo faciamus. certum est nos velle cum volumus sed ille facit vt velim? bonum de quo dictum est a dño gressus boīs dirigent et viam eius volet Psal: 36 Qui opatur in nobis velle et operari pro bona voluntate Phillip: 2. peruideat ergo diligenter dñs Doctor cum deus inspirat bonum velle bonūq; operari Ne lib: arbitri: malis scripturay glossis precipitet et hominib? adhuc rudibus non in lege Christi formatis superbie tumorē pro scientia theologica inculcat. Ego quidē dico Christiū p̄pterea venisse vt lib: arbitri: diabolo mancipatū e sanctibus eius eriperet. ob id nimis Christiū qui pctm̄ nō nouit factus est pctm̄ vt nos efficeremur iustitia dei in deo Ad Paulus dicit. 2. Corin: 5. quoniam lib: arbitri: nullam iustitiam facere potest nisi Christus assumat prius peccata lib: arbitri: et ipsam transferat in regnū lucis vt sit solus Christi? bonus in bonis. in iustis factis iustus. sanctificatio in sanctificatis et in redemptis redemptio Ne quis piam gloriā suā querere audeat qd Paulus. 1. ad Cor. 1. scribit dicens Ep̄ ipso aut vos estis in Christo Jesu qui factus est nobis sapiētia a deo et iustitia et sanctificatio et redemptio vt veluti scriptū est qui gloriatur in dño gloriā dierum. 9. hec est vera theologoy scientia nihil scire nisi Christi virtutem et nostram infirmitatē. tunc em̄ recte virtus in infirmitate pficitur Et sola gratia nobis sufficit. 2. Corin: 12. Postremo auctoritas si volueris non habet vim biam sacramenti qd cessauit.

¶ Ad secundū de mutatione veritatū dico qd dñs. Doct: diuerticula querit et me nititur altissimum trahere quo se causamq; suam in cuniculis recedere et lascebulis tegere queat. satis em̄ dixi qd gratia extendit manū consilij nostri ad bonum Ipse aut nulla auctoritate eadem verba sepius regerit.

¶ Ad tertū quādo egregius dñs. Doct. dicit sibi displicere et auribus suis esse molestū qd dixi de seruo respondente Ecce dñe alia quinq; super lucrat? sum rē. Respondeo nec me ex defuncto rēdisse qd aures ledat Nec ad ppositum nostrū butusmōi ambiguitas p̄tinet. vellem tamē qd dñs Eckius accuratius loquens rē psonas dispiceret et qd August: ad Drosiū c. 9. admonet diligenter attendere. quis in sacris literis loquatur qd aut obstrepit de expositione affirmatiue per negatiuā Nea nihil refert nisi qd illiusmodi obiectiones tractatōib: expo

nihilū et partū logicā cōmittant. q̄ aūe uoculam istam mecum expendit
et libero arb: opationē ad huc aliquā p̄p̄iam quā gratia nō faciat tribuit satis
notū est intellectū: dicit Paulus q̄ misere torqueat auctoritatē eius cōtra ma-
nifestam diu apostoli intentionē qui omnē actionē quā gratia nō efficit ables-
gant cum dicit Non ego sed gratia dei mecum hoc est. non sum ego qui spe-
talem actiuitatē ut alunt scholastici sed gratia est que omnē largitur opationē
Que v̄tres v̄nueras administrat que me pellit. me agit. gr̄a em̄ est sum id qd
sum .et gratia eius in me vacua non fuit hoc est Quidquid opatus sum to-
tum hoc presitit gratia Omnes bonas actiones dei gr̄a mihi cōcessit. qd clarū
dicit. 2. ad Corin: 4. habemus thesaurū istum in vasis fictilibus. hoc est in
vasis carnis et infirmis habemus quidquid ad gratiā p̄tinet. perpendat aūe
dñs. Doct: q̄ dicit Paulus nos vasa gratie vocat et suspicit qd sequit̄ (. q̄re
habeam? thesaurū Christi in vasis fictilibus.) ut sublimitas est sit virtutis dei
et non ex nobis Quid egemus testimonio? cur tricti inuolumur? cur ambis-
guis suspendimur? Quando manifeste scriptura totū qd sublime est virtutis dei
nō nostre facultati reputat Charitas em̄ sola in nobis. et nobiscū omnia suffert
omnia credit. Omnia sperat. omnia sustinet Omnia opatur. 1. ad Co: 12 Hoc est
gratia facit nos patientes credulos et opatores. ipsa facit introitum nostrū
ipsa quoq̄ facit exitum nostrū Huius sententię accedit q̄ Johā: baptista hu-
milit̄ et veraciter dicit. Non potest hō accipere quicquid nisi fuerit ei datum de
celo Johā: 3. Adhuc tamen dñs meus Ectius vult agere et actionē specialē
libero arb: adhibere. quantū ad opa gr̄e p̄tinet qñ audit dñs p̄ca: forē fatent̄
homine nō posse accipere quicquid nisi fuerit ei datū de celo. Sed cāt. p̄ductores
opm bonorū. qñ baptista dñi nō potest recipere nisi desup concedat Hoc est qd
elegant̄ Ambrosius l. 2. c. 9. de uocatiōe oim gentiū dicit ipsa em̄ gr̄a inquit
hoc omni gr̄e medendi atq̄ auxiliandi agit ut in eo quē vocat primā sibi recep-
tricē et famulā bonorū suorū p̄paret uoluntatē Ecce dicit gr̄am efficere uoluntatē
receptricē. bonorū gr̄e. Et quicquid ad bonū opū p̄tinet qd Jobā: dicebat
his verbis nemo potest accipere etc.

¶ Scdo dicit q̄ gr̄a preparat uoluntatē famulā bonorū dei Et domi: meus
Ecti: facit uoluntatē reginā cū dicit uoluntatē h̄re specialē actiuitatē et natu-
ralē concurrentē in bonis meritis. Per ista reo: vltimē inductionē ex Nic: satis
fieri q̄ idē Nic: l. 1. aduersus Pelagium nos columba 12. memoratā auctoritatē
Jobā: nemo potest accipere quicquid etc. auxilio dei coaptat et plures alias au-
ctoritates meo proposito congruentes contextit.

¶ Ad quartū placet mihi q̄ egregi: dñs doct. expectet mea argumēta quibz
ut in dño spero et confido v̄tiliter et strenue p̄tendā bona merita vel opera ex
omni p̄re hoc est. tota esse dei. quantū ad actiuitatē seu largitionē ipso: ū spectat
et nostra ea ratione fieri q̄ nobis gratis diuina clemētia cōferunt Et admodū
mihi gratū est q̄ egregi: dñs meus olim diuersarius p̄ma tam p̄gressionē in
meam. Immo sp̄: sanct: sniam pertractus asserit liberū arbitriū seu uoluntatē
lapsaz gratia dei nondū erectā atq̄ instauratā nihil facere posse qd deo gratū.
acceptū atq̄ cōplacitū sit Valeat igit̄ dispositiōes scholastice de cōgruo Nec
proliat cōtentiones quas uoluntati necdum sanate attribuit Faceat Aristot.
barū opinionū parens quē supra quadringentos annos nō sine lactura aniaz
relicto scripturaz candore et spiritu docuerunt Interim salua sit cōclusio mea
si que est Augusti: de spi et lit: c. 3. Nō libe: arb: ante gratiā haud quicquid nisi
ad peccandū valeat. Sit et. 12. firma Que est Ambic sū de uocatiōe oim gen-
tium l. 1. c. 2. colūna vltima qñ uoluntas non directa per diuinā uoluntatem
tanto citius p̄optinat iniquitati. quāto acrius intendit actiōi Illud quoq̄
pessum eat qd Theologorū vulgus disseminat hominē faciendo qd in se est obis-
sem gr̄e remouere posse. satis em̄ in p̄clusionē tredecimā debilitatum est.

Contra Eckius!

¶ Quia actus noster est disputatio non prelectio domini concepta et ad fastidium dicitur tenendum dico ad primum placere mihi dicit Augustinus expositione de gratia et libero arbitrio capitulis. c. 15. 16. et 20. Quoniam sanctus pater illis locis liberi arbitrii iura sunt illibata sed si volueris et illud quod est necessarium non obtineat gratia sed dei cooperantem et tra cooperantem ut boni operis actio deo et gratie ut principaliter agentibus merito tribuatur. unde christiani hominis est et gratia predicare et simul liberi arbitrii preterit defendere ut doctus augustinus. li. 2. ca. 18. de Baptismo parvulorum docuit et facit Ambrosius in vestibulo de vocacione omnium gentium admonuit Hieronymus. quocumque li. 3. aduersus Pelagium hoc sibi studium fuisse affirmat ut omnipotentia dei simul cum libero arbitrio assereret.

Fonte occurrit mihi. dicitur Eckius

¶ Quod vero secundo ornatus Doctor me admonet ne hominibus adhuc rudibus tumorem superbie ingeram cum liberi arbitrii defensione hinc debet hoc de me suspicari ita enim liberi arbitrii contra Manicheorum perniciam defendo ut gratiam ei velut principalem longe antefera contra damnatos Pelagianos et quod Augustinus. li. 3. hypo. Etiam ad liberi arbitrii velut seorsum ad equum comparat ea que dicta sunt in collaudatione gratie gratanter accipio. utinam deus nobis eam largiatur.

Dicitur Ciprianus

¶ De secundo dico me mihi inculcare toties nisi quod velim libertatis legem per sapientem explicatam cuius et Ciprianus meminit ad Cornelium papam dicens Christus non increpauit resistentes sed magis uersus ad apostolos suos dixit Numquid et vos uultis abire? Seruant scilicet legem qua homo libertati sue relicta et in arbitrio constitutus mori sibi appetit vel uitam Hanc inquam legem uoluit per sapientem admonendo esse propositam que utique admonitio ad uiuos et posteros non uero premoxtuos pertinet.

Dicitur

¶ De tertio quod clarissimus Doctor tertio citra modestiam me inculcat quasi misere torquentem apostoli uerbum non ego sed gratia dei mecum et uelim tribuere specialiter operationi libero arbitrii quod non faciat gratia Dicitur plurimum unde hoc sibi in mentem uenerit quod ad uerba apostoli sola Hieronymus: Verba addiderit et magis mihi: Cuius gratiam beaterne disputatio per Notarium habuerit quod mihi imponit? conuenit Quod asseruerim liberi arbitrii spalem habere operationem quam non faciat gratia quod non cogitauit quidem de quo remitto me ad scripta per Notarios Verum que posterius induxit per opponendo quod respondendo de gratia desuper data Quis hoc ignorat? cum pueri nouerit istud Jacobi officium donum optimum Unde et Ambrosium recipio asseruentem uoluntatem esse recepticem bonorum atque famulam sed quod Clarissime doctor mihi asseruit uoluisse me facere uoluntatem reginam hoc inquam factum. Ut in defensione mea conclusione. 6. posui. Comparata uoluntate ad potestates inferiores executrices uerum esse uolui ipsam esse in anima sicut reginam in regno non Quod ad hoc probabo. in comparatione uero ad gratiam et ad deum famula est et ancilla postrema quod ad Hieronymum responderi alium eius locum ex li. 1. Pelagius colli. 12. euocando uellem dicit Doctor respondisset ad uerba Hieronymi: per me inducta que libero arbitrio suam dant actiuitatem Dare enim instantiam non est soluere sed obiecta oportet diluere.

iz. de uo: g:

¶ Carolostadius uoluit super hec concludere ex Eckio opposita et pene concessis sed Eckius argutissime contendebat horam esse. neque plane concedere Carolostadio. ad Rectores et primarios res redit quorum iudicio in illam horam dilatatum est.

Hora tertia Eckius.

¶ Data expositione ad dictum seruit per illud apostoli abundantius laboraui omnibus non ego sed gratia dei mecum uolo fortius ostendere replicando apostoli eo loco sensisse et se et gratiam laborasse ultra Hieronymi expositionem hec illam Ram sic. b. Bernardus de gratia et libero arbitrio mihi colum. 15. expresse hoc affirmat unde Paulus cuius bona plurima que per ipsum deus fecisset enarrauit.

Non autē ego ait sed gratia dei mecum potuit dicere p me sed q; minus erat ma-
lū dicere mecum presumens se non esse ministrū pfectum sed et opantis quo-
dāmodo fortū p cōsensū nihil his verbis expressius qd aduersariū solū pūcere
deberet cum. s. Bern: apostolū hīs verbis se totū opantis non solū ministrū
fateatur. Pterea gratiā z liberū arbi: vnam esse causam totalem operis me-
fitoriū idem Bern: in eadē colūna locupletissime affirmat. Cur? ego sequens
sententiā non tribuo opus meritorū pīm a gratia pīm a libero arbi: verba
Bernardi sunt ista. Sic autē ista cū libero arbitrio opatur vt tñ illud in pīo
pūentat in ceteris comitet. Ad hoc vtiq; pueniēs vt tam sibi coogetur ita tñ
qd a sola gratia ceptū est pariter ab vtroq; perficiatur vt mixtim nō sigillatim
Simul non vicissim p singulos pfectus opentur. Sic sancti: pater non modo
causalitatē vt actiuitatē liberi arbi: sed et modum eius exponit.

¶ Quarto clariss: Doctor voluit ex me scire an deberet ex me expectare respō-
sionem ad inducendā p dñationē suam contra me in hac materia cui assensum
prebui Nam ob hoc tñ iter arripit atq; pluribus ipse induxit pter necessita-
tem iudicent me pītores an oim ordinū z seculares theologi a quadringentis
annis ita sint abhūcendū quasi Christus qui pollutus est se mansurū nobiscū
vsq; ad consumationē seculi sponsam suam dereliquit. Nec ego qui rem tam
ago theologicā Aristotelē suscipio defendendū hoc vnū scio p phōz et pbāz
tium solatio Aristotelē a suis et doctissimis vitijs cōmendatū quoz tam spe-
ciali est iudiciū. tam candida laus. vt a nullo reprobari possit. Ut Cicronem
Quintilianū Platonē et reliquos facile afferre possem. sed vt prefabar rem tam
ago theologicā pīam hoc loco non defensurus

Carolo sta: cōdoluī de effectis argumētis Ceckij.

¶ Scire sanctā scripturā non est multas auctoritates memoriter recitare sed
spiritū introclusum in līs et dñm nostrū Christū querere et gustare Insuper
auctoritates ex intentionē scribentū proferre. Ob id frustra obstreptit egregius
dñs Doctor: q; pmeditata lectione ad disputationē venerim.

¶ Ad auctoritatē quā dñs Doct: induxit ex Augustino videlicet q; Augustin⁹
non destruit lib: arbi: facultatē. dico q; gratia facit opari liberum arbitriū nec
fuit dubium apud me.

¶ Secundo Ambro: de vocatiōe oim gentiū clarus est q; lib: arbi: reppit acti-
onem suam a gratia. ad auctoritatē Hiero: aduersus Pelagias: dico q; Hiero:
idem diffuse probat. ad Augustinū l. 3. hypo: cū auctoritatem induxit q;
gratia habet se ad libe: arbi: sicut fessor ad equum. Respondeo q; dñs Doctor
obtusis lacinis legit Augustinū et citat cōtra mentē augustini. Verba aug:
sunt hec. Et imposuit illū in iumentū suū in adiutoriū videlicet gratie incarna-
tionis sue q; sicut scriptū est hic peccata nostra portauit hec Augusti: Est ergo
malis: similitudo q; libe: arbi: habet se ad gratiā sicut infirmus vulneratus ad
iumentū in quo portatur. Karo: dixit Scotum sic Augustinum inducere.

¶ Auctoritas Cipriani nō pcludit p actiuitate specialī libe: arbi: sed sunt alie
auctoritates eiusdē Cipriani que manifeste dicunt q; Christus operatur omnia
bona opera in libero arbitrio.

¶ Quod dñs Doctor concedit libe: arbi: Non habere spectalem actiuitatē in
bonis opibus libenter assumim⁹ cū gratiaz actione et miramur q; in eodē
conflictu. in eadem hora sibi tam egregie dissidet et repugnat Sed non caret
suspitione quā aliter senserit q; inducit auctoritates quibus probare conat q;
libe: arbi: habeat talem actiuitatem. placet etiam auctoritas Jacobi dicentis
Omne donum optimum desursum descendit.

¶ Ad auctoritatē Bernardi cum dicit ad hoc vtiq; pueniēs vt tam sibi des-
in ceptis cooperet ita tñ quod a sola gratia ceptū est pariter ab vtroq; pficitur
vt mixtim non singularim simul nō vicissim p singulos pfectus opentur non

Hoc esset pa-
stue receptie
solum

ostendit
nam p ip-
so in libro
de opib⁹
libe: arbi:

Pro ostenta
tōe memorie

Ibi pepit
Karo: alias
cōtactatus

Et legit An-
gustini vba

Cōtra teclū

Nota

partim gratia partim lib:arbit: sed totū singula ope includitudo pagunt.
¶ Sequit' primatio vel declaratio Bern. Totū quod hoc. i. lib:arbit: totū scz op⁹ bonum. illa videlicet gratia facit. Sed ut totū in illo. i. libero arbit: sic totū ex illa scz gratia fit. Est ergo sensus q' gratia operatur bona opa in lib:arbit: et ita gratia habet actiuitatē bonorū operū. Liberū autē Arbitri: habet susceptiōnē hoc est qd idē Bernbard: dicit colū: i. eodem libro de gratia et li: ar: Opus hoc sine duob⁹ effici non potest vno a quo fit. Altero cui vel in quo fit. Ergo bona opera potius efficiunt in lib:arbit: q' fiant actiuitate arbitriū. Nam Bernbard: cōtinuo subiicit dicens Deus auctor est salutis: liberū arbit: tantū capax: Nota verbū tñ qd solam capacitatē cōcedit et actiuitatē negat. sequit' in Bern: nec dare illam scz salutem nisi deus nec capere valet nisi lib:arbit: Rursus sequit' q' lib:arbit: magis recipit bona opa q' efficit. Immo non facit bona opa.

**Vale nobis
qui qrtimus
gloria cū de
be⁹ q'rere ve
ritatē theolo**

¶ Bernbard⁹ tres creaturas cōmemorat p quas deus operatur salutē videlicet per creaturā sine ipsa Aliqñ p creaturā contra ipsam. aliqñ p creaturā cū ipsa p irratiōnālē creaturā operatur sine ipsa. q' non queat intellectu carens esse vel conscia. p demones et malos operatur quādoq' salutē contra ipsos. per bonos autē operatur ita ut deus cū eis operetur. Quis qd deus vult et agit pariter et vos hnt Qui est voluntate cōsentit opus omnino quod p eos deus explicat: ipsi cōmunicat. vnde Paul⁹ Hō autē ego ait sed gratia dei mecum potuit dicere p me sed q' minus erat maluit dicere meū. Presumens se non solum operis esse ministrū per effectū sed et operantis quodāmodo sortis p sensum. Hō est sensus Bernbard⁹ q' lib:arbit: habeat actiuitatē aliquam in bono ope. quā deus vel ipsa gratia non faciat sed est sensus q' gratia dei inspirat voluntatē bonū sensum. Et ideo dicit esse minus per me qd de⁹ p aliquas creaturas operatur absq' cōsensu creaturaz videlicet qñ p irrōnales creaturas vel inuitos malos opat.

**Karol: dicit
Aristo: nihil
cōcludere in
hac facultate**

Contra Eckius.

¶ Quāuis non possum non fateri paritatē doctrīne mee quā clariss: Doctor aspnatur tñ cum bona venia ut eruditio: euadā replico cōtra solutiōes datas. Nam q' Augustinū inducit gratiā facere opari lib:arbit: p hoc fatetur ipso tñ. Et ipso enim q' gratia facit operari lib:arbit: gratie operatio non est frustratiō: quare et lib:arbit: aliquid operabitur.

¶ Nec Ambro: sentētia satis suo suffragat' iustituro esto li: ar: actionē recipiat a gratia. illatio tñ est nulla lib:arbit: ob id non agere cū non modo lib:arbit: sed et alie creature actionē recipiant a deo. ut verissimū sit illud pūma causa nō agente nulla causa postertor: agit. ignis calefaciendi facultatē recipit a creatore. sed adhuc calefacit.

Dio tercio

¶ Quod vero ornatissim⁹ dñs d. dicit me obtulis luminib: August: insperasse optarem ego ut tam acute videret quēadmodū ego. Et locū non citatū Doctor: pro se assumit: citatū p se relinquēs. Argit em̄ August: in. l. p me citato l. 3. Di: po: cōtra Pela: ista. m. Recte namq' arbitror: compari lib:arbitriū sumēto vnde et dictū est velut iumentū factus sum apud te. Grām vero sessor. Quod symbolū August: non p̄cis verbis sed p̄fusiūssime. psequit' vsq' post literā. q. Hoc p̄pterea ostendo ne v' eruditissim⁹ doctor: aut quispiā alius cōiudicetur me solū scholasticos legisse et me scholasticū esse alios vero theologos.

Dio quarto

¶ Quod ad Ciprianū r̄fidit amicus n̄. a Cipriano sepiissime scriptū. Cuius oia bona opa in nobis operari hāc patto: augustia quā alias sepe ut plus mibi instāntas opponat q' obiecta diluat. Nam quid alibi senserit Ciprian⁹ nō cōtrauenio sed eius mentē p lib:arb: facultate in allegato loco sanā esse p̄tendo.

Dio quinto

¶ Cōgratulat' spectatiss: dñs d. qd in suā descenderi sententiā et lib:ar: ipales actionē ad bonū nō dederi salua semp hūanitate sua truncati nostrā adducit. Id em̄ ingenue fassus sum lib:arb: nō h̄re spālem actionē quā grā nō faciat. sed grā et li: ar: sit includendū op⁹ bonū p̄ficiūt iuxta Bern: aucto: p me inducū.

¶ Ad quā clariss: d. respondere conatus est longā verborū serie ex Bern: nobis
relegens At q: sequētia plus et opponētī pderunt quā ridentī pcepto dscere
ad huc si libe: arbi: habet se mere passivē ad opus bonum quō. Bern: affirmat
gratiā et libe: arbi: mixtīm et simul pfcere illud. Et illud quoq: scire cupio qd
Bern: variat inter opus inceptū et pfcendū si libe: arbi: habet se pure passivē
eodē modo se habebit recipiēdo ad inceptōnē sicut in recipiēdo ad pfectionē.
¶ Similit̄ expectatōe clariss: d. et amice⁹ verba Bern: circūducit de. b. Paulo
Cupio scire quicquid alibi Bern: dicat si Paulū reputavit sociū coopantē grē
pfcensum. et quid aliud sit ille pfcensus nisi libe: arbi: opatio Et q: hoc sit certiss:
adduco August: verba que fucari nullo pacto poterūt ex tractatu quarto sup
epistola Iohannis. vbi sanctus pater tractās verba sacre ipsius anie Dñs
qui habet spem hanc in ipso castificat seipsum sicut et ipse castus est. videre
quēadmodū nō abstulit libe: ab: vt diceret castificet se ipsum quis te iustificat
nisi deus sed de⁹ te nolentē nō iustificat. q: p adiungis voluntatē deo iustificas
te ipsum. castificas te non de te sed de illo qui voluit vt habitet in te. Tamē q:
agis tibi aliquid voluntate ideo et tibi aliquid tributū est. ideo autē tributū est vt
dicas sicut Psal: 26. Adiuutor meus es ne derelinquas me. si dicis adiuutor me⁹
es aliquid agis. nam si nihil agis quō ille agit. hec. August. quib⁹ verbis istis
quidiss: a cōiuitatē nobis tributā testat. et eo ipso q: nos deus adiuvat cōpbare
nititur nos aliquid agere. et pfecto nisi Aug: libe: arbi: legem et facultatē per
sapientē expressam vbiq: in suis libris defendere voluisset. miriss: pater non ita
vehementi ira aduersus Julianū li: 4: ca. 8. excaudisset vt illū diceret mēitū
quod libe: arbi: facultatē abstulisse August: retulit.

Dio Sexto

Dio Septio

Responso Carolostadij

¶ Ad primū scdm et tertiu et sextū argumentū dico qd gratia vtrq: dat actionē
libe: arbi: neq: hoc est negatū p me. sed solum hoc qd libe: arbi: habeat spālez
et naturalē actiuitatē in bonis opibus. p hoc respōdeo ad longā orōnem quē
dñs. d. ex tractatu quarto August: in eplā Johā: assumpsit. fateor em̄ qd dñs
deus est adiuutor libe: arbi: Hoc est ministrat libe: arbi: vires et actiones.

¶ Ad tertiu. Quod libe: arbi: pparat iumento nō est ad ppositū et intentionē
Egre: d. d. est em̄ libe: arbi: iumentū vt domes ad opus homi necessariū. vt autē
restrauet recte gratia dicitur iumentum. quēadmodū iustitia et exordia nostre
cōtentionis habuerunt.

¶ Ad quartum de Cypriano dico qd opponētis est sua dicta firmare et ex
pēdere vt intelligant Dicitū autē Cypri: ambiguū est neq: vnq: pcludet qd libe:
arbi: habeat quandā spālem actiuitatē et naturalem vt supra.

¶ Ad Bern. d. d. petit vt intelligat quō bonus et iustificat⁹ sit socius opantis
gratię. responsum est satis qd ppter pfcensum quē ipsa grā inspirat arbitrio.

Contra Eckius.

¶ Cum amicus noster clariss: d. d. tandē in meā ptractus sententiā ingenue
fatei nūq: se negasse actiuitatē. libe: arbi: a gratia sibi coicata. attamen plura
sunt eius scripta et alie plereq: circūstantie quib⁹ suspicabar clariss: d. doctos
arbitrari libe: arbi: nullā habere boni opis actiuitatē. pmo ppter pclusionem
suam. 14. qua dicit. dñs Iohannes non videns quomodo bonum opus sit
totum a deo et cetera.

¶ Deinde qd mea pclusio septima clare hoc pponit ista scz errat q: libe: arbi: et
¶ Tertio qd. It. p. d. Martinus Luther cōclu: 7. mihi dicitur ait neq: quid
fides neq: quid pccitū et. Et idem B. p. in quadā disputatiōe impressa cōclu:
13. ait libe: arbi: post pccitū res ē de solo titulo Et. 14. libe: arbi: post pccitū in bonū.

¶ Quarto q: clariss: d. d. sepe scriptū reliquit in defensione sua libe: arbi: et vo:
luntatē pati et non agere ad opus bonū. sicut patet: b. 4. facte. z. 7. c. z. fa. 1. z
f. i. fac. z. g. 4. et in multis alijs locis quib⁹ clariss: d. d. dicit voluntatē solū recte

et non agere. ff. si lib: arbi: dat actiuitate sibi a gratia cōdicatam. sum cōuentus
qđ si ab initio disputatiōis nostre hoc idem dedisset gratiā scz et libe: arbi: sic
et mixtum opart. has nostras argumentatiōes omissemus.

¶ Et qđ dicit. b. Augusti: ll. 3. hypo: seime recte et acutus luminib? allegatū nō
facere ad ppositū. forte nō meminit clari. v. v. hōim labilis ē memoria qđ Aug:
induxit. ppositum meū erat ostendere grām et libe: arbi: esse vnā causam tota
lem opis merito:ij. sed gratiā pncipalē. lib: arbi: minus pncipalē. Quic meo
dicto alludit pnci dubio oīm sententia symbolū illud Augusti: qui grāz sessōi
velut pncipali. eqno libe: arbi velut minus pncipali assimilat.

Responsio Carolo stadij

¶ Ad p̄mū cum dīsa Doctoz p̄ clusionē meā. 4. infert qđ liberū arbi: nullā
actiuitatē habeat subserbo sententie sue quantū ad actiuitatē naturalem. sed
quantū ad actiuitatē quā gratia confert dico quod libe: arbi: habet actiuitatē
Sed forte dīsa doctoz non vult me intelligere neqz Bernhar: qui dicit. Qu
totū singla ope iduuduo pagū. Qui ideo actiuitatē v̄ actū lib: arbi: attribuit
qđ gratia det in illo opatur. ita et ego tribuo actiuitatē libe: arbi: nam liberū
arbi: agit q: agitur sicut cursus non est currentis.

De alijs cōuentus est et non cōtendere de vocabulis iument sessōis voluit

In noie. p. et f. et. ff. amen.

¶ Non possum satis mirari egregiū. d. doct. arbitratu suo nostra improbare
velle. quādo dicit arbitrabar clariss: doctozē arbitrarī libe: arbi: nullā habere.
Eckius forte sibi ipsi diffusus hic. Carolo stadij inspellauit ne scheda aut libri
beneficio vteret et p̄ ea p̄mendans suū versatille et v̄spelle. Ingeniū quasi solus
ingenio sibi mereret laudē et victoriā. et disputandi modū. Italicū eū esse dixit
vt libri non in publicā p̄ferret sed memorie tota esset res et cardo in quo ver
teret cōtrouersia. Carolo sta: sepius humaniter intercessit cui oblatratū est ab
Eckio in media p̄sone. ad p̄ncipes r̄mgratus negotiū defertur cessit. atqz
ceteris summi quoz iudiciū magis p̄sultū suspitionē q̄ veri defensionē. Cesserūt
in ato: pars in eandē sententiā vt Carolo stadij lib: oz beneficio non vteretur
Fuerunt oīes in eandē pedibus sententiā et oratione facta publica a Cesare
P̄suck in talem sententiā. Suediger herr v̄nd Erwidrigen lieben herren es
hat sich itzund zwifchen den w̄rdigen herr. Doct: Eckio v̄nd Karo: begebē
ein wiederp̄nung. Heimlich das Doctoz Eckio v̄nd Karo: begebē
Doctoz Carolo: aufm p̄uch ader zedell seyn Argument zu lesen v̄nd sich ge
wissen auff gebrauch v̄nd v̄bung ander Uniuer: v̄nd gewonheit gesprochen
das nicht gebrauch sey auf buchern zu disputir. Darumb hat doctoz Eckio
auf sonderlicher bitt nachgelassen dem doct: Carolo: mach heint aufm zedell
zu p̄nunciren wollen sie aber auff morgen nicht solchem einspruch nachkomē
v̄nd forthen ir Disputatōn wie angehabē vollendē sein v̄nd sein woll zu fridē
Carolo stadij non cessit iudicio theologoz. deniqz audita oratione. vno oīm
cōsensu. relicto loco. impetu facto auditoriū effusissime cruperunt. cōclamatū
est ab omnib: missam tūstert disputatiōē. mox vesperi indicta est dies Eckio
sequens. p̄mū. quia cōuentus erat celebriū v̄tro:ū e longinquis aduentantiū
deinde ne tanta res videret tanqz ludibrium

Prima Julij. 1519. hora octaua antemeridiana

In nomine. p. et. f. et. ff. amen.

Carolo:

¶ Egregius dīsa doctoz: quedā Irta et pugnancia in causa sicut posuisse videt
Ideoqz in p̄mis rogabo d. d. qđ meū. huiusmodi differat. Est aut Irta ista
in exordio sue dispu: dicit libe: arbi: adiutū gratia habere specialē et naturā
actiuit: in bono ope. in p̄cessu aut dispu: dicit se nō cogitasse libe: arbi: habere
solā actiuit: quā gratia nō prestiterit. Quero igit cū habere actiuit: alio nō
sit eam habere ex se. neqz homini p̄pū sed alienū. quō huiusmodi dicit sibi ipse

Dec: Karolo
Ra: e scheda
p̄nunciant
sed verba in
terrupēbant